

[כלומר, שאר אשמות] לצפון מאשם מצורע. אלא, אי סבירא לן דלא הוא גמר מכללו ולא כללו גמר מיניה, יקשה, שהרי האי הפסוק של שאר אשמות לגופיה איצטריך, לשחיטת צפון למצוה, ואכתי לעכב מנא לן?

ומתריצין: לעולם כמו שאמרנו בתחילה, שמאשם מצורע ילפינן לעיכובא, ולא יקשה לך שהרי צריך אותו כדי להחזירו לכללו, דכיון דאחדריה לכללו בסוף הפסוק שכתוב "כי כחטאת האשם", לכל דבר אחדריה בין למתן דמים ואימורים בין לשחיטת צפון. והכתוב "ושחט את הכבש" באשם מצורע על כרחך בא לומר עיכוב. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: אימא כי אחדריה קרא לכללו, דוקא לגבי מתן דמים ואימורים, דבעי כחונה שהרי כתוב "כי כחטאת האשם הוא לכהן", ומשמע שדוקא לענין עבודות שבכהן הוקש אשם לחטאת להחזירו לכללו. אבל שחיטה, דלא בעיא כחונה, לא החזירו לענין זה ולא מיבעי צפון, ועדיין צריך את הפסוק "ושחט את הכבש" להחזירו לכללו?

ומתריצין: אם כן, שלא החזירו לשחיטת צפון, נימא קרא "כי כחטאת הוא". מאי "כחטאת האשם הוא"? אלא לומר לך, ⁴ כשאר אשמות יהיה לכל דבר, ואף לשחיטת צפון.

ובזה נשאר שהכתוב "ושחט את הכבש" בא ללמדנו עיכוב של צפון אפילו באשם מצורע, וממנו נלמד לשאר אשמות.

ועתה באה הגמרא לבאר הפסוק של אשם

שהרי כבר נאמר שישחוט את הכבש במקום החטאת. מה תלמוד לומר "כחטאת האשם"?

לפי שיצא אשם מצורע מכלל האשמות לידון בדבר החדש, שדמו ינתן בבוהן יד ובוהן רגל ואזן ימנית. יכול לא יהא טעון אשם מצורע מתן דמים ואימורים לגבי מזבח כשאר אשמות? — תלמוד לומר "כחטאת האשם הוא", החזירו הכתוב לכללו על ידי שהקישו לחטאת מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, אף אשם מצורע טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח. ורואים מכאן שצריך הכתוב להחזירו למתן דמים ואימורים, ואם כן קשה, איך למדנו למעלה שהפסוק "ושחט את הכבש" בא לומר עיכוב כשלא נשחט בצפון, והרי צריך אותו כדי להחזירו לכללו גם ביחס לדין שאשם מצורע שחיטתו בצפון כשאר אשמות, ועדיין לעכב מגין לנו?

ומתריצין: אם כן, כמו שרצית לומר, שאינו מעכב, נכתוב שחיטת צפון בהאי באשם מצורע, ולא נכתוב בהאי בשאר אשמות ונלמד כולם מאשם מצורע לשחיטת צפון [לפי הדין שדבר אשר יצא מן הכלל, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא].

אלא ודאי שהפסוק "במקום אשר ישחוט" שנאמר בשאר אשמות נשנה כדי לעכב.

אך עדיין מקשה הגמרא: הניחא אי סבירא לן שדבר שיצא לידון בדבר החדש, איהו הוא דלא גמר מכללו, אבל כללו גמר מיניה, שפיר, נכון אמרת שאפשר היה ללמוד כללו

מט-ב

4. התוס' [מט א ד"ה לעכב] הקשו מהיכן ידענו שהעיכוב נאמר גם על הדין מקבל בצפון.

שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אלא הוה אמינא שתמיד דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

וכי תימא, אם כן שדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ניקשי אקושי, נקיש אשם לחטאת בלבד, אומר לך, מה שלא הוקש לחטאת בלבד, כי ניהא ליה דמקיש ליה לעיקר, לעולה, ולא נקיש ליה לטפל, לחטאת שלמדה מהעולה.

ומסיק רבינא: להכי אקשיה לחטאת ושוב אקשיה לעולה — למימר שתמיד דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש.

רבא אמר: מהכא נלמד הכלל שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש: דכתיב באימורי פר כהן משיח: "כאשר יורם משור זבח השלמים, והקטירם הכהן על מזבח העולה".

ומדייק רבא: למאי הלכתא הקיש הכתוב אימורי פר כהן משיח לשלמים? אי להקטרת יותרת הכבוד ושתי הכליות, הא בגופיה של פר כהן משיח כתיב?

אלא משום דבעי אנמורי יותרת הכבוד ושתי הכליות מפר העלם דבר של צבור⁵ לשעירי עבודת כוכבים של ציבור. שבשעירי עבודת

מצורע שנאמר בו "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה".

והוינן בה: למה לי לאקשווי לחטאת, למה לי לאקשווי לעולה? כלומר: למה הוצרכנו להקישו לשניהם, גם לעולה וגם לחטאת?

ומתריצין: אמר רבינא: איצטריך. כי אי אקשיה לחטאת, שאם הוקש לחטאת בלבד ולא אקשיה לעולה, הוה אמינא: חטאת, מהיכן למדה לשחיטת צפון? הרי בהיקש מעולה, שנאמר בחטאת שתשחט במקום העולה, ואשם נלמד בהיקש מחטאת, ואם כן, נמצא דבר הלמד בהיקש [חטאת שהוקשה לעולה] חוזר ומלמד בהיקש [שאשם נלמד מהיקש לחטאת], ואין לומדים כך בקדשים.

לכן הוקש אשם מצורע גם ישירות לעולה, שנאמר בה צפון בפירושו, ללמדנו שאין ללמוד אשם מחטאת, כי דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש.

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: אכתי קשה, וניקשיה לעולה בלבד, ולא ניקשיה לחטאת?

ענהו רבינא: אם לא היה הכתוב מקישו גם לעולה וגם לחטאת לא היה לנו את הדיוק

בקבלה הוא הדין שהעיקוב נאמר במקבל.

5. הקשה השפת אמת מנין לנו ש"כאשר יורם" הוא מיותר אצל פר משיח, ודורשים אותו "אם אינו ענין" ללמד על שעירי עבודת כוכבים? הרי יש לפרש ש"כאשר יורם" נאמר באמת לענין פר משיח, והוא נצרך כדי ללמד את הכלל שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, כלומר

וביאר בחק נתן שעצם הקבלה שהיא מעכבת באשם ידענו ממה שנאמר באשם מצורע אחר שזוכר דין צפון בשחיטתו "ולקח הכהן מדם האשם", ואם כן דורשים מזה שהצפון נאמר גם על הקבלה, כמו שדרשה הגמרא לעיל בחטאת, ולכן הוקשה לתוס' רק על המקבל, אבל הקשה שם שהרי התוס' [לעיל מח ב ד"ה קבלה] כבר יישובו קושיא כזו, שמאחר שלמדנו עיכוב

ומלמד בהיקש". ולמדנו, שרק בצורה כזאת אפשר ללמוד פר העלם דבר מפר כהן משיח ומשם לשעירי עבודת כוכבים, כיון שכאילו נכתב בגופו של פר העלם דבר. ולולי זאת, היינו אומרים שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש.

וכי תימא שדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, יקשה לך למה צריך לכתוב הקטרת אימורין בפירוש בפר העלם דבר של ציבור ולמה לא **נקשי אקושי** לפר כהן משיח

ושוב נוכל ללמוד מפר העלם דבר לשעירי עבודת כוכבים שהרי אמרת שדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, הייתי אומר לך **ניחא ליה דכתביה בגופיה מדאקיש ליה אקושי**.

אלא, **להכי כתביה ל"כאשר יורם"**, ואקושיה פר כהן משיח לפר העלם דבר, ללמדנו ב"אם אינו ענין" לפר כהן משיח תנהו ענין לפר העלם דבר, ומכאן נלמד שפר העלם דבר אינו יכול ללמד לשעירי עבודת כוכבים אלא על ידי "כאשר יורם" שזה כאילו כתוב בגופו. **למימרא** שתמיד **דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש**.

[היק"ש וגזיר"ה שו"ה ק"ל וחומ"ר סימן]

ומסקנא דשמעתין: **דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש** כמו שלמדנו למעלה, **אי מדרבא, אי מדרבינא**.

כוכבים לא נכתב דין הקטרת אימורין אלא הוא נלמד בהיקש מפר העלם דבר של ציבור, שהוקש פר העלם דבר של ציבור לשעיר עבודת כוכבים של ציבור, ופר העלם דבר של ציבור **בגופיה** גם כן **לא כתיב** ביה הקטרת יותרת הכבוד ושתי הכליות, אלא, **ומפר כהן משיח הוא דגמר בהיקש**. **להכי איצטריך** לכתוב בפר כהן משיח היקש לשלמים "**כאשר יורם** משור זבח השלמים", ללמדנו באם אינו ענין לכהן משיח עצמו, תנהו ענין לפר העלם דבר, **דניהוי כמאן דכתב** הקטרת יותרת הכבוד ושתי הכליות **בגופיה** של פר העלם דבר. ומעתה כשנלמד מפר העלם דבר לשעירי עבודת כוכבים **לא ניהוי** הקטרת אימורין של פר העלם דבר **דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש**, שהרי מחשיבים אותו כאילו נכתב במפורש דין הקטרת יותרת הכבוד ושתי הכליות בפר העלם דבר.

ומקשינן: **אמר ליה רב פפא לרבא:** **וליכתביה** להקטרת יותרת הכבוד ושתי הכליות **בגופיה** של פר העלם דבר בפירוש, **ולא נקיש** פר העלם דבר לפר כהן משיח.

אמר ליה רבא: **אי כתב בגופיה** של פר העלם דבר **ולא אקיש**, הוה **אמינא** שתמיד **דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש**. אלא, לכן נכתב בפר כהן משיח ולומדים ממנו בהיקש נוסף מיוחד, שמלמד ב"אם אינו ענין תנהו ענין", וכמבואר לעיל בדף מא שאותו היקש נוסף אינו נחשב כהיקש לגבי הכלל ש"דבר הלמד בהיקש אינו חוזר

לענין אימורין, ולכן הוצרכה התורה לכתוב את האימורין בפירוש בפר משיח, והניח בקושיא.

שכדי ללמד בהיקש על דין אימורין בפר העלם דבר, לא היה די במה שפר משיח הוקש לשלמים

אמר רבי יוחנן: אין מכאן ראייה לדיני קדשים, שהרי דיני נגעים לאו דיני קדשים הם, ובכל התורה כולה למדין למד מלמד, שאף דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, חוץ מן הקדשים, שאין דיני בהם למד מלמד, ולכן יש לומר, שבקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד אף בגזירה שוה.

ומוכיח רבי יוחנן: תדע לך שכן הוא, דאם תימצי לומר כן, שגם בקדשים דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגזירה שוה, לא יאמר צפונה באשם, ותיתי לדין צפון באשם בגזירה שוה ד"קדשי קדשים" מחטאות, שבשניהם נאמר בהם "קדש קדשים"?

וכיון שהוצרך הכתוב לומר צפון באשם, לאו, האם לא התכוון הכתוב למימרא, דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזירה שוה. ולפיכך אי אפשר ללמוד צפון באשם מחטאת, שהרי צפון בחטאת עצמה נלמד בהיקש מעולה.

והוינן בה: ודלמא אין זה הטעם, אלא לכך לא לומדים אשם מחטאת בגזירה שוה משום דאיכא למיפרך: מה לחטאת, שכן מכפרת על חייבי בריתות מה שאין כן אשם.

ומתריצין: "קדשי קדשים" יתירי כתיבי בשניהם, והוי ליה גזירה שוה שהיא מופנה משני צדדין ואין משיבין עליה. ובעל כרחך הטעם שהוצרך לכתוב צפונה באשם, הוא משום שדבר הלמד בהקש אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה.

ומבאר עתה הגמרא עוד כלל מהכללים של "דבר הלמד, אי חוזר ומלמד בקדשים: דבר הלמד מהיקש, חוזר ומלמד בקל וחומר,

מעתיק יש לדון בשאר מדות שהתורה נדרשת בהן אם נאמר בהם אותו הכלל שדבר הלמד אינו חוזר ומלמד. וארבע מדות הן: היקש, גזירה שוה, קל וחומר, ובנין אב. ובכל אחת מהן יש לשאול ארבע שאלות. כגון: היקש מהו שילמד בהיקש ובגזירה שוה ובקל וחומר ובבנין אב. וכן גזירה שוה מהו שתלמד בהיקש ובקל וחומר ובבנין אב, וכן בכולן.

ותחילה דנה הגמרא: דבר הלמד בהיקש, מהו שילמד בגזירה שוה?

תא שמע: רבי נתן בן אבטולמוס אומר: מניין לפריחה בבגדים, אם פרח הצרעת בכל הבגד, שהיא טהורה? שכן לא מצינו דין זה אלא בנגעי אדם. שנאמר "קרחת וגבחת" בנגעי בגדים, ונאמר "קרחת וגבחת" בנגעי אדם. ולומדים גזירה שוה: מה לחלק, בנגעי אדם אם פרח הנגע בכולו, טהור. אף כאן, בנגעי בגדים, אם פרח הנגע בכולו, טהור.

ומוכיחה מכאן הגמרא: והרי התם, בנגעי שער של אדם, שבהם כתיב "קרחת וגבחת" וממנו אנו לומדים לבגדים, מנא לן שפריחה בכולו טהור? והרי דין "פרח בכולו טהור" נאמר רק בנגעי עור הבשר של אדם ולא בנגעי שער, ודיניהם שונים זה מזה? דכתיב "מראשו ועד רגליו", ואיתקיש ראשו לרגל, ללמדך, מה לחלק, ברגל, דהיינו בנגעי עור בשר, פרח בכולו טהור. אף כאן, בנגעי שער ראשו, פרח בכולו, טהור.

ומוכח מכאן שדבר הלמד בהיקש, דהיינו נגעי הראש, שנלמדו בהיקש מנגעי עור בשר, חוזר ומלמד בגזירה שוה לנגעי בגדים.